

Stava Rex

för Mac

Innehåll

Stava Rex för Mac i korthet	2	Inställningar	13
Kom igång snabbt	2	Allmänt	13
Installation	2	Ordlistor	15
Olika användare, olika inställningar	2	Om Stava Rex	15
Kontroll av text	3	Mer om Pages	16
Stava Rex för Mac som fristående program	3	Mer om ordlistorna	17
Starta	3	Att använda talsyntes	18
Rättning	3	Kortkommandon	19
Inställningar	4	Systemkrav	20
De vanligaste meddelandena	4	Avinstallation	20
Stava Rex för Mac via operativsystemets inbyggda stavningskontroll	8	Licensvillkor och support	20
Stava Rex för Mac, huvudfönster	10		

Stava Rex för Mac i korthet

Stava Rex för Mac är ett program som rättar stavfel och grammatikfel i svensk text. I handboken kallar vi programmet för enbart Stava Rex. Stava Rex kan användas:

- som separat program tillsammans med exempelvis Pages.
- via operativsystemets inbyggda stavningskontroll, exempelvis Textredigeraren.

För användare som har läs- och skrivsvårigheter rekommenderas Stava Rex som separat program tillsammans med exempelvis Pages. Med den kombinationen får man det tydligaste och mest nyanserade stödet under stavningsrättningen.

TIPS

På Oribi ABs webbsajt www.oriabi.se finns FAQ (vanliga frågor med svar) om Stava Rex, liksom information om hur man kan uppdatera programmet. Titta gärna där!

Kom igång snabbt

Installation

1. Starta Macen.
2. Sätt in cd-skivan i datorns cd-enhet.
3. Dubbelklicka på ikonen för cd-skiva och starta installationsprogrammet StavaRex.pkg.
4. Följ instruktionerna på skärmen tills installationen är klar.
5. Stava Rex är nu installerat i mappen Program och vill man att Stava Rex skall vara synligt på Dockan kan man dra programikonen dit.
6. Är punkt 5 utförd kan man starta Stava Rex genom att klicka på Stava Rex ikonen i Dockan annars dubbelklickar man på programikonen som finns i mappen Program.

Första gången man startar Stava Rex frågar programmet efter en licensnyckel. Licensnyckeln finns i boxen som Stava Rex-skivan levererades i.

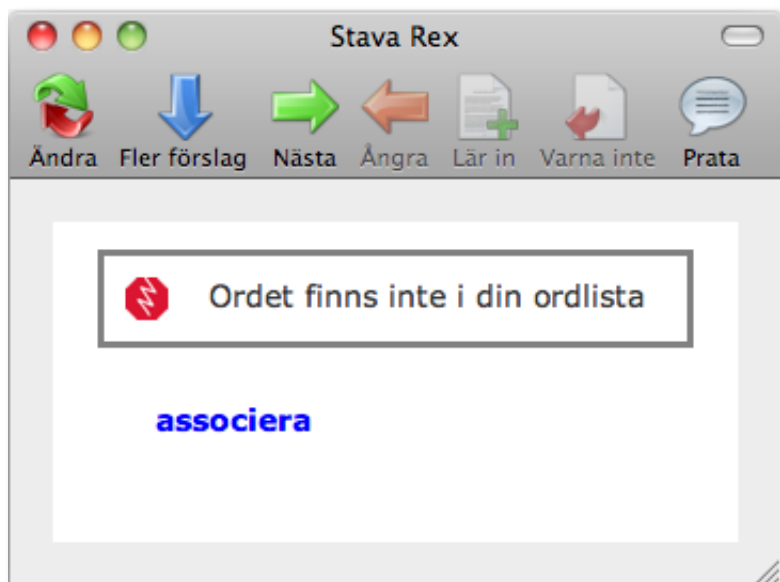
Olika användare, olika inställningar

Stava Rex kan hantera flera olika användare på samma dator med individuella inställningar för hur programmet ska fungera. Varje användares personliga inställningar och ordlistor sparas i den inloggade användarens bibliotek.

Kontroll av text

Stava Rex upptäcker och varnar för många språkfel som inte systemets språkkontroll hittar. Stava Rex kan rätta grava stavfel, som *asusigera* (*associera*) och *kusku* (*tjugosju*) och hjälper till att skilja mellan lättförväxlade ord, t.ex. *gått* och *gott*.

Man kan asusigera till mycket.

Ett enkelt grammatik- och uttrycksstöd rättar upp många fel, t.ex. *Han tillhör en av de bästa* (*Han är en av de bästa* eller *Han tillhör de bästa*). Stava Rex kan också upptäcka och rätta många slags språkfel som är vanliga bland personer som har svenska som andraspråk, t.ex. *Han skriver en brev*. Man kan välja mellan att arbeta med en mindre ordlista (ca 200.000 ordformer) eller en större (ca 500.000 ordformer).

Stava Rex för Mac som fristående program

Starta

Starta Stava Rex genom att klicka på Stava Rex-ikonen i Dockan eller dubbelklicka på programikonen som finns i mappen Program. Är programmet startat klickar man på knappen *Nästa*.

Rättning

Stava Rex börjar kontrollera texten från insättningspunkten (textmarkören). Om insättningspunkten är i slutet av dokumentet, rättas texten från början. Man kan också markera en viss textdel som man vill rätta.

När Stava Rex presenterat sina förslag till rättning, väljer man ord genom att antingen dubbelklicka på ordet direkt i förslagslistan, eller markera det och klicka på knappen *Ändra*.

Inställningar

Genom olika inställningar kan man anpassa Stava Rex efter sina egna behov. Inställningarna nås när Stava Rex är det aktiva programmet. I menyraden kan man klicka på Stava Rex och därefter välja Inställningar. Det går också bra att använda snabbkommandot ⌘, (kommando+kommatecken).

De vanligaste meddelandena

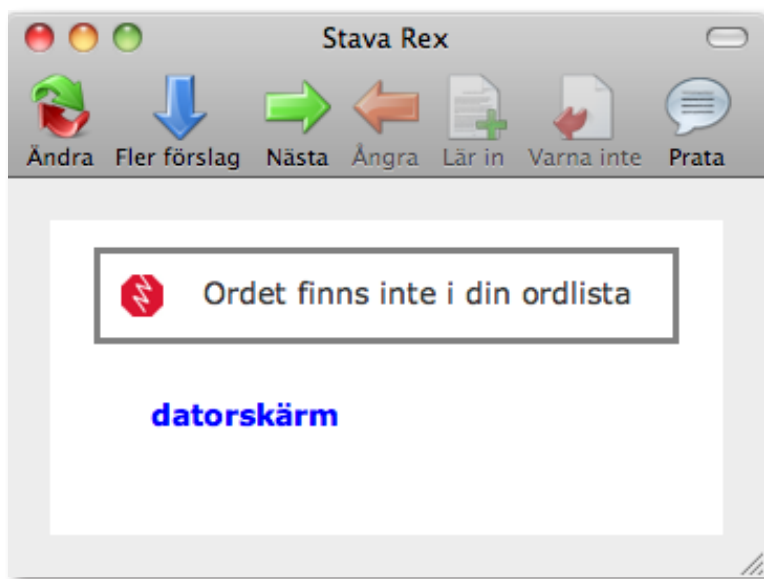
Här följer en förklaring av de vanligaste meddelandena från Stava Rex. Vi rekommenderar att man ägnar en stund åt att sätta sig in i vad de olika meddelandena betyder.

1. Finns inte i din ordlista

Detta meddelande presenteras, med en röd ikon intill, när man skrivit något som inte finns i den ordlista man arbetar med (läs mer om hur valet av ordlista påverkar under rubriken **Mer om ordlistorna**).

Här står ordet *datoskem*, som Stava Rex inte känner igen:

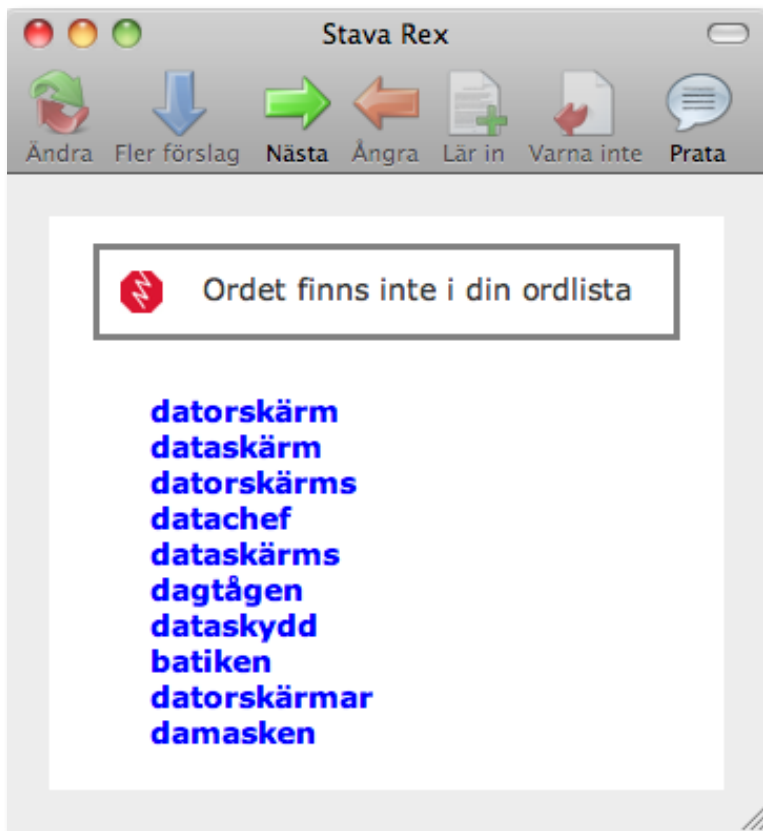
Han köpte en ny datoskem billigt.

Stava Rex presenterar ett (ibland fler) förslag – i detta fall *datorskärm*.

I många fall räcker det med att få ett enda förslag till rättning från Stava Rex, men vill man ändå se fler rättningsförslag klickar man på knappen *Fler förslag*. Då kommer ett förslag i taget att dyka upp. Vilka förslagen är beror på vilken ordlista man arbetar med (mer om detta under rubriken **Mer om ordlistorna**). I detta fall arbetar vi med den lilla listan och när hela förslagslistan är framklickad, ses följande:

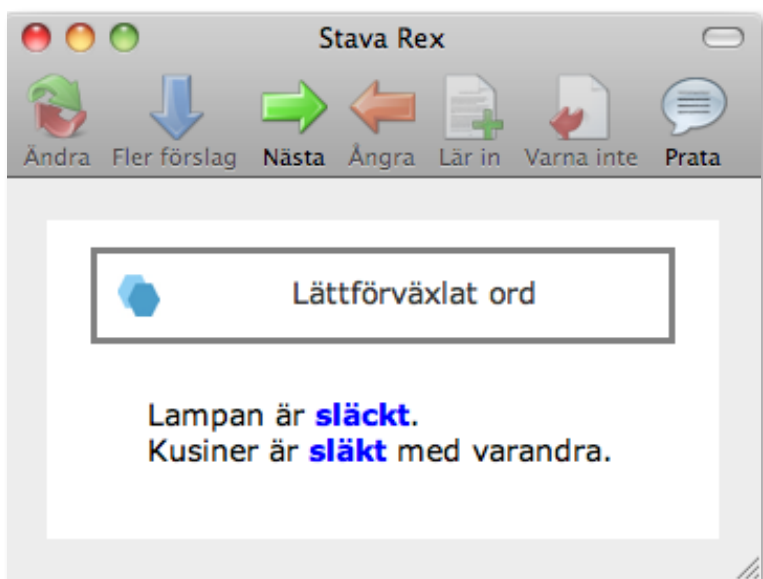
Han köpte en ny datoskem billigt.

2. Lättförväxlat ord

Detta meddelande presenteras om man skriver ett ord som Stava Rex anser är lättförväxlat med något annat ord. Till vänster om meddelandet ses en blå ikon. Programmet stannar för att be skribenten att kontrollera sitt val. Detta meddelande är inte självklart ett felmeddelande, eftersom det kan visas även om man har skrivit rätt.

Han har släkt i hallen.

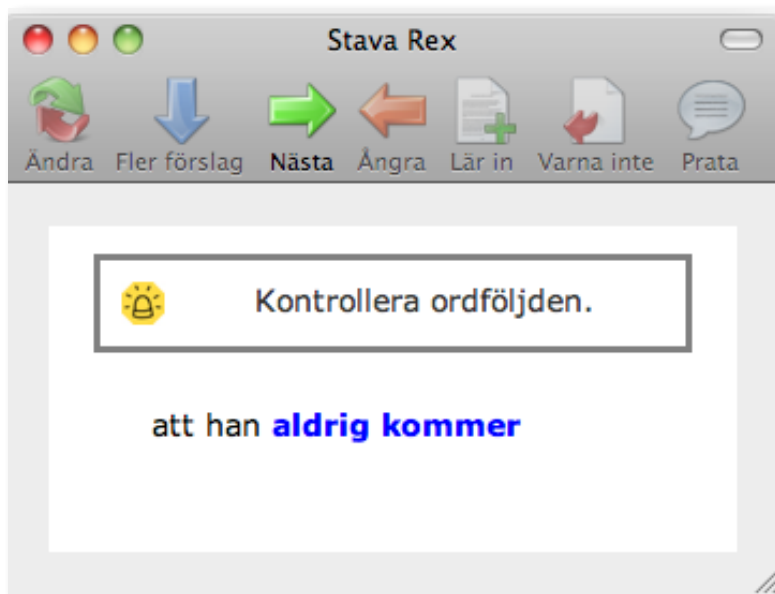
(Observera att detta *kan* vara korrekt – kanske står hela tjocka släkten i hallen!)

I många fall kommer dock Stava Rex att kunna avgöra om en lättförväxlad stavning är rätt i ett visst sammanhang. Skriver man *Kalle är längst i vår släkt*, stannar inte Stava Rex på *släkt* utan bedömer att ordet i detta sammanhang är rätt stavat.

3. Grammatik och uttryck

Detta meddelande visas med en gul ikon intill när Stava Rex anser att man gjort ett fel som inte handlar om stavning, utan om ordföljd, meningsbyggnad eller fel i uttryck. Det som Stava Rex reagerat på markeras i texten och i meddelanderutan ser man förslaget till rättning. Här är ett exempel:

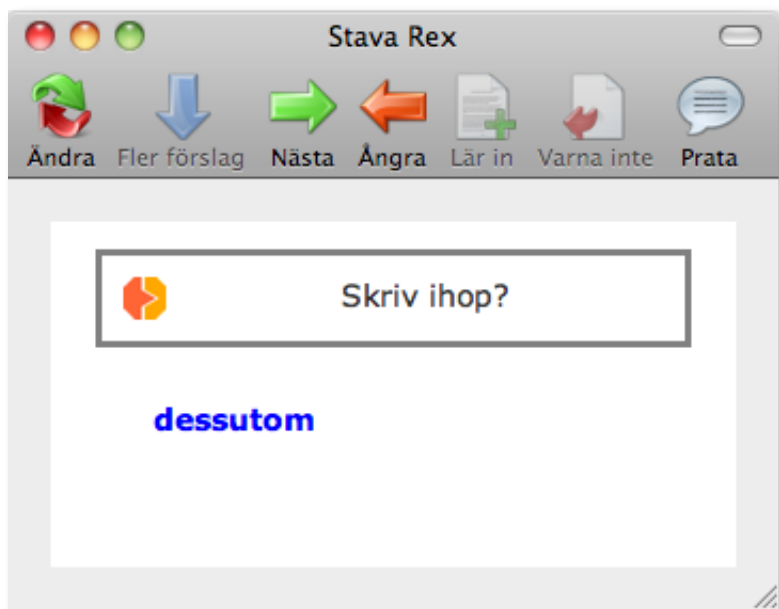
Han tror att han kommer aldrig att klara det.

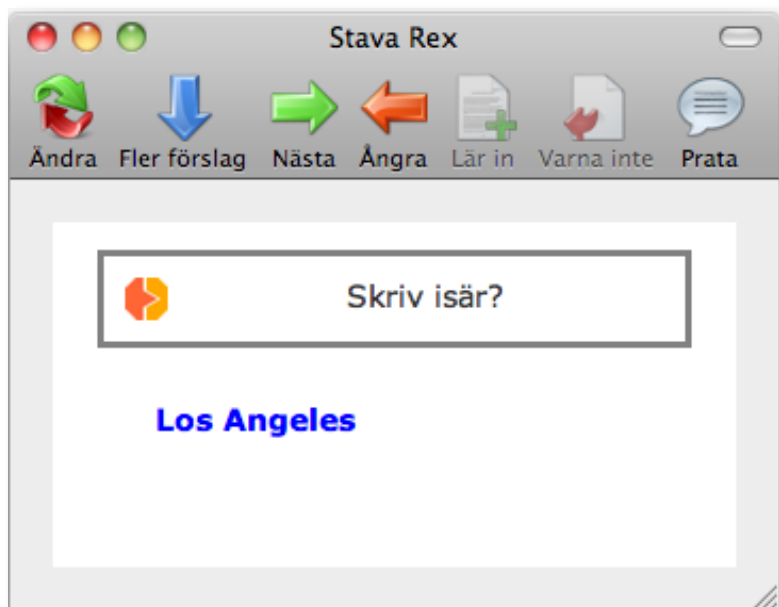
4. Skriv ihop och Skriv isär

Stava Rex kan upptäcka många ord, som felaktigt har skrivits isär, t.ex. *dess utom* och omvänt, ord som felaktigt har skrivits ihop, t.ex. *Losangeles*. Gör man sådana fel, stannar Stava Rex och visar antingen meddelandet *Skriv ihop* eller *Skriv isär*, med en röd och gul ikon intill. Här ses exempel på båda fallen.

Det var gott och dess utom nyttigt.

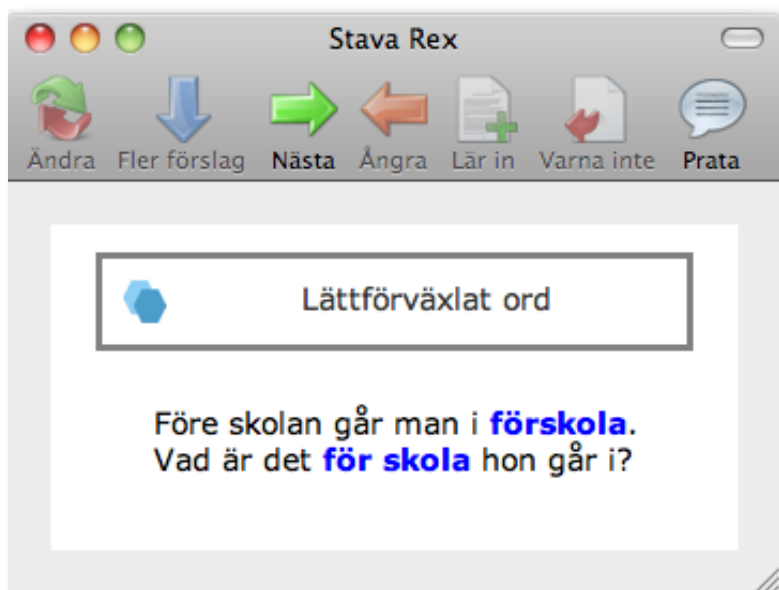

Min farbror bor i Losangeles.

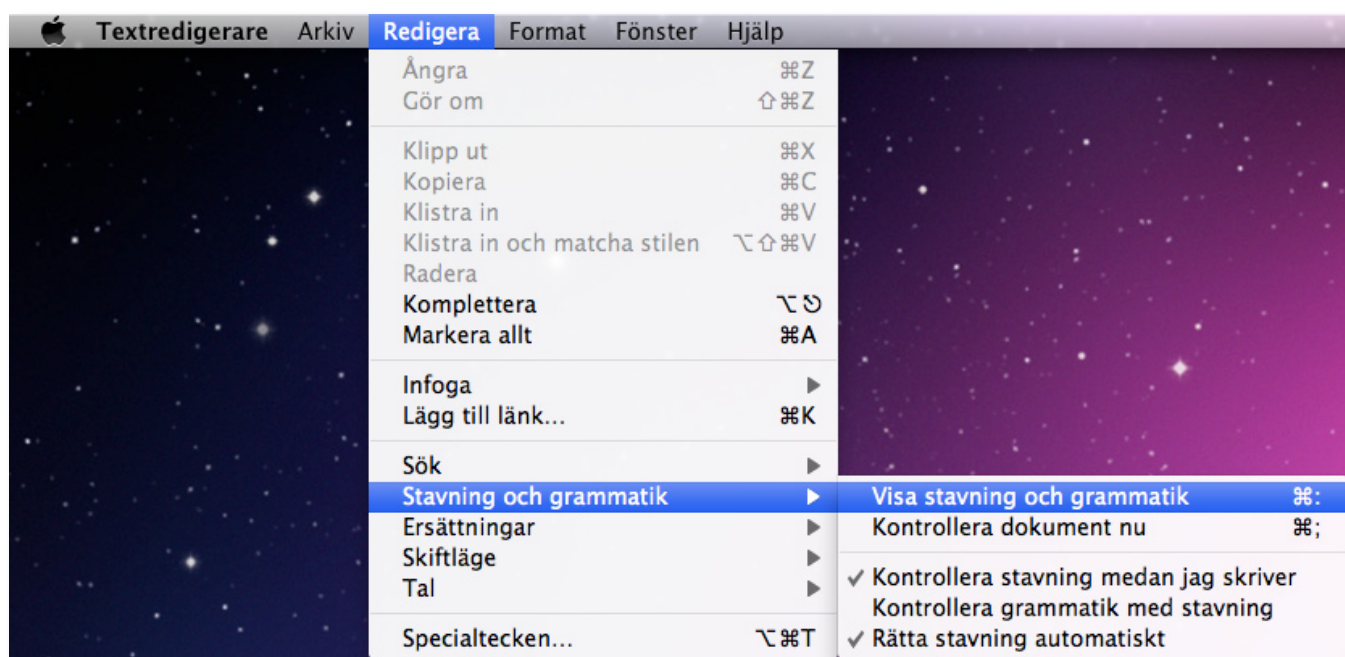
Vissa ord/uttryck kan finnas *både* sammanskrivna eller särskrivna, t.ex. *för skola* och *förskola*, som betyder olika saker. I många sådana fall presenterar Stava Rex en varning för lättförväxlat, där betydelskillnaden visas i exempelmeningar:

Kalle har börjat i ny för skola.

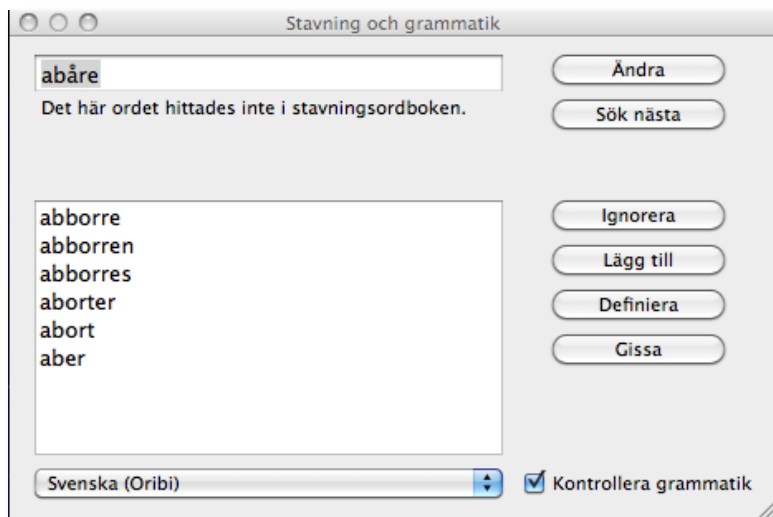

Stava Rex för Mac via operativsystemets inbyggda stavningskontroll

Många program använder systemets stavningskontroll, t.ex. ordbehandlingsprogrammet Textredigeraren. Denna stavningskontroll kan man starta via programmets meny under Redigera. Man kan också starta granskningen med snabbkommandot ⌘: (kommando+kolon).

Använder man systemets stavningskontroll kan man ställa in vilket språk som ska kontrolleras. Standard är **Svenska** som är Apples stavningskontroll men efter att ha installerat Stava Rex erbjuds också alternativet **Svenska (Oribi)**. Är detta alternativ valt är det Stava Rex som används vilket innebär att rödmarkerade felstavningar och grönmarkerade grammatikfel kommer från Stava Rex. Högerklickar man på ett felstavat ord kommer förslag från Stava Rex.

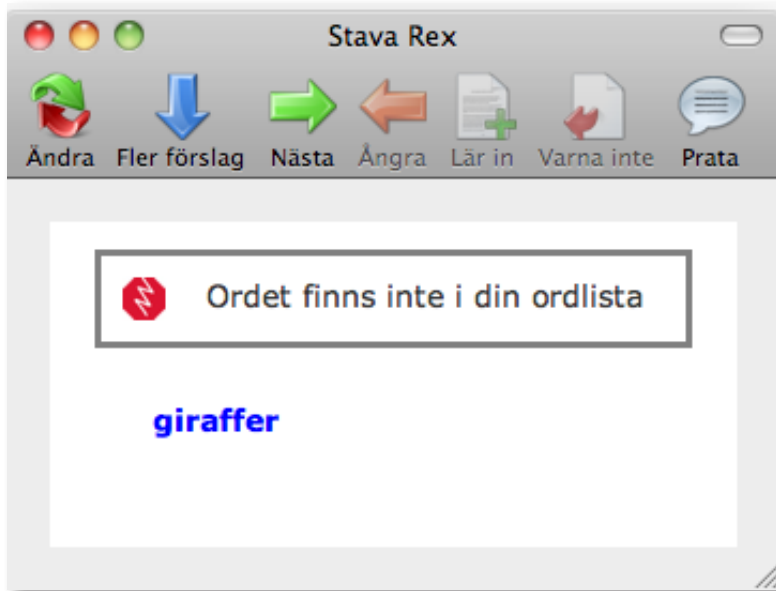
Startar man en stavningskontroll presenteras i ett fönster felstavade ord men även förslag till rättstavade ord. Har man valt **Svenska (Oribi)** kommer förslagen från Stava Rex.

En del ordbehandlingsprogram använder sig inte av systemets stavningskontroll utan har istället en egen stavningskontroll, exempelvis Microsoft Office och OpenOffice. Apples eget ordbehandlingsprogram Pages använder systemets stavningskontroll men bara i en begränsad omfattning.

Stava Rex för Mac, huvudfönster

I detta avsnitt förklaras vad knapparna i Stava Rex huvudfönster har för funktion. Vi utgår från ett exempel på hur huvudfönstret kan se ut när Stava Rex stannat under stavningskontroll med lilla ordlistan aktiv.

Vi såg lejon och skirafer.

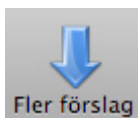

Ändra

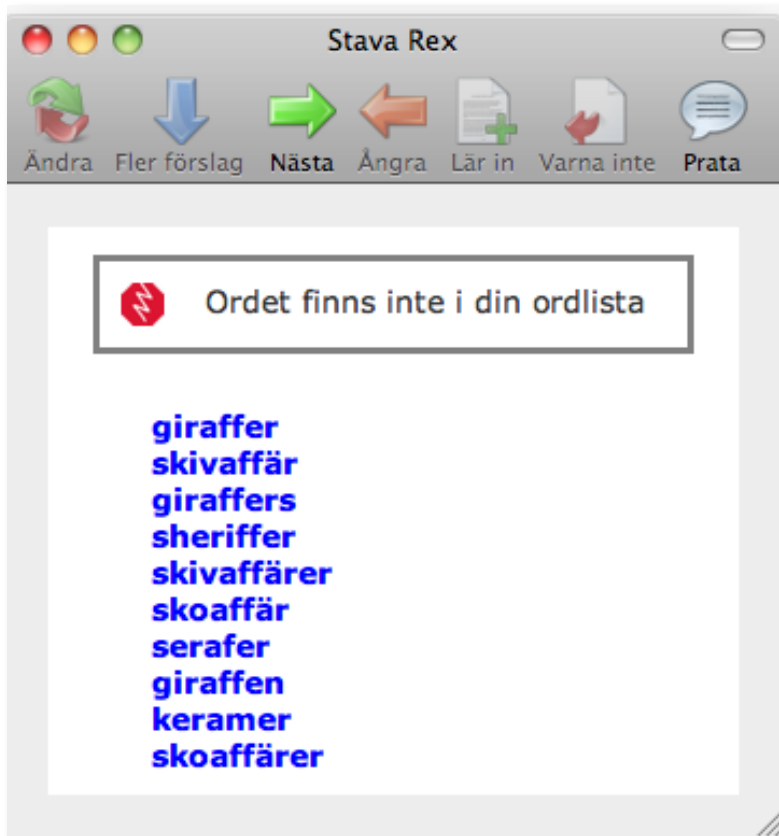
För att välja ett ord, markera det och klicka på knappen *Ändra* – eller dubbelklicka på ordet direkt i fönstret.

Fler förslag

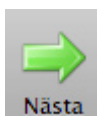

Stava Rex visar normalt 1–2 ord som första förslag till rättning. Vill man se fler förslag, klickar man på knappen *Fler förslag*. Så här ser det ut när man klickat fram alla förslagen för ordet *skirafer* i exemplet ovan.

Vi såg lejon och skirafer.

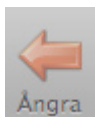

Nästa

Gå vidare till nästa ställe i texten genom att klicka på knappen *Nästa*.

Ångra

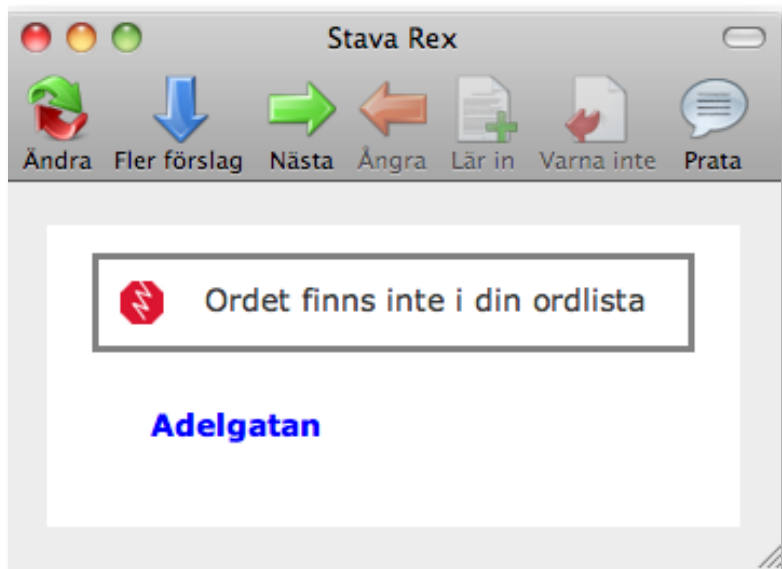
Gå tillbaka till det senast rättade stället.

Lär in

Om man skrivit ett ord som är nytt för Stava Rex och vill att programmet ska lära sig det, klickar man på *Lär in*.

Vi har flyttat till Algatan.

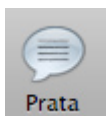
Varna inte

Stava Rex varnar ibland för lättförväxlande ord även om man har skrivit rätt – detta som en säkerhetsåtgärd, som i exemplet *Han har släkt i hallen* som vi beskrev under rubriken **De vanligaste meddelandena**.

Om man vet med sig att man aldrig gör fel på *släkt* och *släckt* och tycker det är irriterande att Stava Rex ber om en extra kontroll, kan man stänga av den varningen. Det gör man genom att klicka på knappen *Varna inte*. Från och med då stannar inte programmet längre för just den stavningen när användaren stavningskontrollerar sin text.

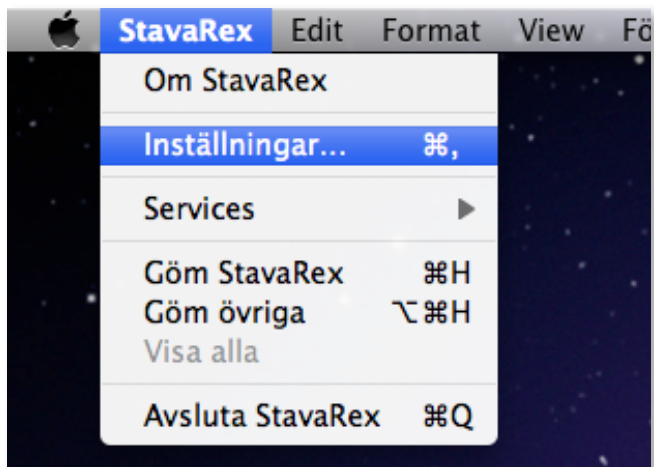
Prata

Markerad text kan läsas upp med talsyntes om sådan finns installerad i datorn – se vidare under rubriken **Talsyntes**.

Inställningar

Du kan ändra inställningar i Stava Rex genom att klicka på menyraden (Stava Rex/Inställningar) eller använda snabbkommandot ⌘, (kommando+ kometecknen)

Från inställningar kan du ändra på bl.a. storlek på ordlista, rättningalternativ och välja olika ordlistor.

Allmänt

Här görs allmänna inställningar för Stava Rex.

Storlek på ordlista

Här markerar man vilken ordlista man vill arbeta med: Liten eller Stor. Observera att Stor är grundinställningen i programmet. Läs mer om ordlistornas egenskaper på [Mer om ordlistorna](#).

Stanna på lättförväxlade ord

Med denna ruta förkryssad, kommer programmet att stanna om man t.ex. skriver ordet *gått* (se vidare **Lättförväxlat ord**). I meddelanderutan står det ”Lättförväxlat ord” och undertill visas orden *gott* och *gått* i meningar, detta för att man kunna kontrollera att man verkligen valt rätt stavning av ord som låter lika. Observera att Stava Rex med denna inställning kan komma att stanna även om man har stavat rätt. Var också uppmärksam på att Stava Rex ibland kan avgöra utifrån sammanhanget om en lättförväxlad stavning är rätt. I sådana fall – t.ex. *Lisa har gått hem igen* – stannar inte programmet på *gått* även om rutan *Stanna på lättförväxlade ord* är ikryssad.

Tycker man att Stava Rex stannar för ofta på ett ord som man faktiskt gör rätt på, kan man klicka på knappen *Varna inte* under rättningen. Från och med då stannar inte programmet längre för just den stavningen när användaren stavningskontrollerar sin text.

Kontrollera mellanslag och skiljetecken

Här väljer man om Stava Rex ska bry sig om t.ex. ett överflödigt mellanslag före punkt (*Hej, sa Stina .*) och reagera om man skrivit både frågetecken och punkt (*När kommer du hem?.*).

Utför enkel grammatikkontroll

Här bestämmer man huruvida Stava Rex ska reagera på vanliga grammatikfel. Felen kan vara av flera slag, t.ex. ordföljdsfel eller sammanblandning av flera uttryck. Några exempel som Stava Rex rättar är:

Jag tror **att han ringer inte** förrän senare.
(Jag tror att han inte ringer förrän senare.)

Hon **tillhör en av** de bästa.
(Ska vara antingen *Hon är en av de bästa* eller *Hon tillhör de bästa*).

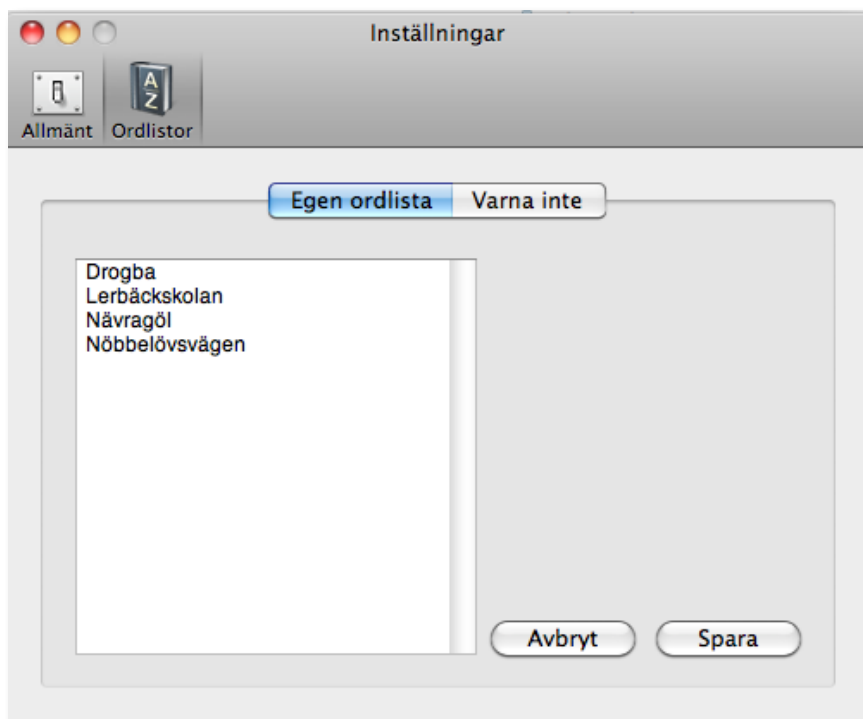
Vissa grammatikfel är sådana som främst görs av personer som har annat modersmål än svenska, t.ex.

Kalle skriver **en brev**.

Även många andra fel av denna typ klarar Stava Rex att rätta.

Vi rekommenderar att denna ruta är ikryssad. Observera att man kan behöva aktivera rättstavningskontrollen två gånger om den grammatiska konstruktionen också innehåller stavfel, eftersom Stava Rex inte kan rätta alla fel samtidigt.

Ordlistor

Under denna flik kan man redigera sina ordlistor. Ord som av misstag hamnat där, kan man ta bort genom att markera ordet i listan och radera. Vill man ändra stavningen på ett ord kan man redigera i listan. Man kan lägga till ord under denna flik genom att på en ny rad skriva in ett nytt ord.

Man kan också använda *Klistra in* för att lägga till flera ord i listan. Ändringar sparas när man klickar på *Spara*.

Egen ordlista

Under denna flik kan man redigera sin ordlista över egna ord. Alternativt kan man klicka på *Lär in* i Stava Rex huvudfönster när det aktuella ordet dyker upp under pågående rättning.

Varna inte

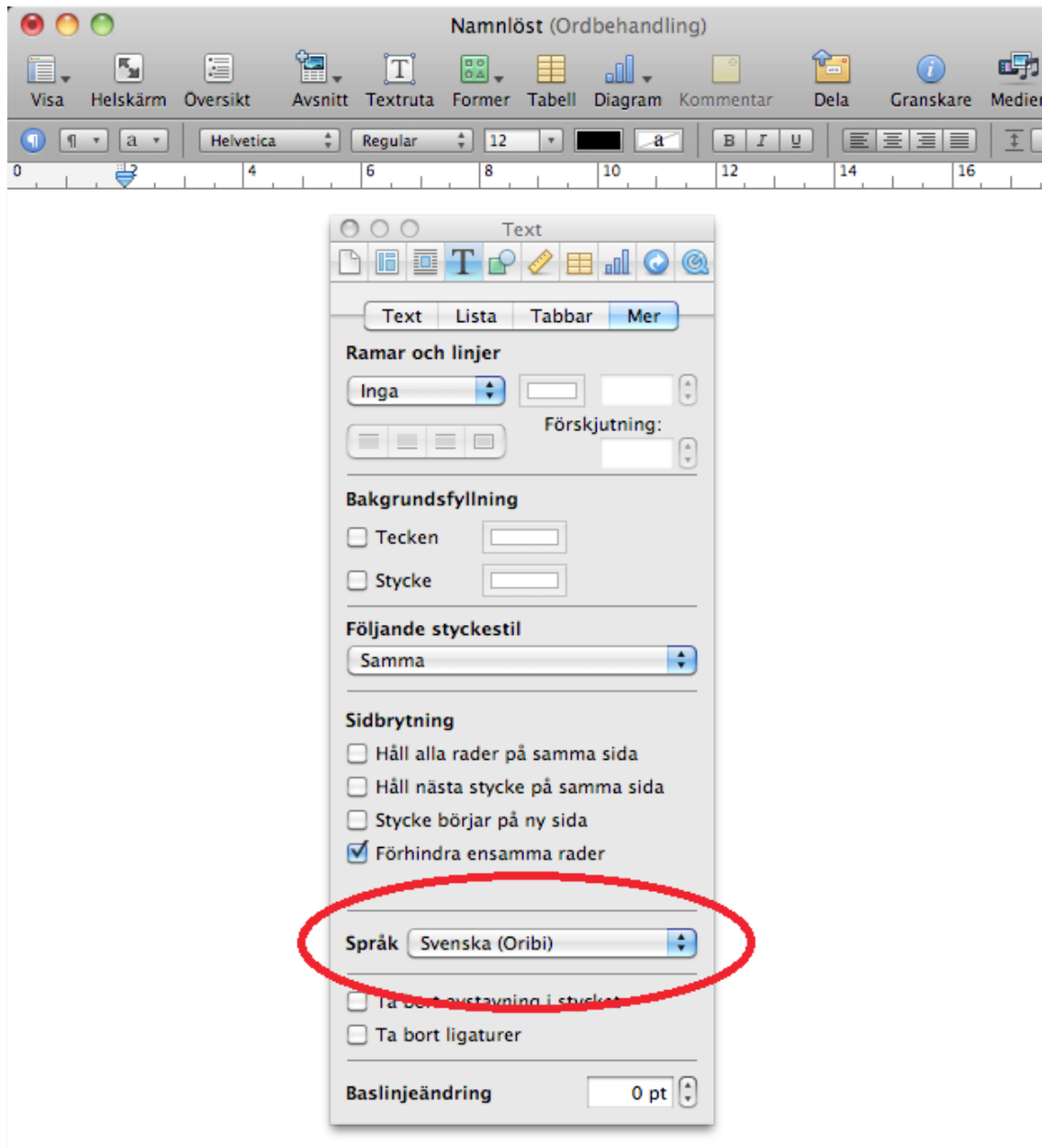
Vill man att Stava Rex ska låta bli att stanna på vissa ord, kan man redigera i denna lista. Alternativt kan man klicka på *Varna inte* i Stava Rex huvudfönster när det aktuella ordet dyker upp under pågående rättning.

Om Stava Rex

Du kan få information om Stava Rex genom att klicka på menyraden (Stava Rex/Om Stava Rex). Här visas allmän information om programmet såsom versionsnummer och information om licens.

Mer om Pages

I Pages styr man vilken stavningskontroll som skall användas genom att klicka på ikonen *Granskare*. Därefter klickar man på T för Text och väljer fliken *Mer*. I listrutan *Språk* kan stavningskontroll väljas. Notera att valet endast gäller för den markerade texten.

TIPS

För att ett nytt dokument skall använda **Svenska (Oribi)** som stavningskontroll kan man skapa en mall.

1. Öppna ett nytt, tomt dokument och välj **Svenska (Oribi)** som **Språk**.
2. Spara dokumentet som en mall genom att välja **Arkiv/Spara som mall...**
3. Använd denna mall då nytt dokument skapas.

Mer om ordlistorna

Stava Rex kan arbeta med ordlistor av olika storlek: en större och en mindre.

Den lilla ordlistan innehåller ca 200.000 relativt vanliga ord och namn. Typiska ord från den lilla listan är *huset*, *jättegälad* och *matskedar*. (Vi använder här ordet ord, men det är mer korrekt att säga ordformer. Ordformerna *gå*, *gick* och *gått* räknas som tre olika ord i Stava Rex ordlistor.) Arbetar man med den lilla ordlistan, får man inte upp ovanligare ord som rättningsförslag. Om man har ett begränsat ordförråd, kan det vara en fördel – rättningen blir enklare. Samtidigt ska man vara vaksam: om man har ett mer avancerat ordförråd, kommer den lilla listan inte att vara tillräckligt stor.

Den större ordlistan innehåller alla ord i den mindre ordlistan plus ytterligare ca 300.000, alltså sammanlagt ca 500.000. Ord som bara finns i den stora ordlistan är exempelvis *sjubb*, *nasalt* och *schattera*.

Rättningsprestandan påverkas av vilken ordlista man använder. Använder man den lilla listan och skriver *skatera* får man inte ordet *schattera* som förslag från Stava Rex, eftersom det ordet bara finns i den stora listan. I stället försöker Stava Rex rätta upp *skatera* till något som finns i den lilla ordlistan. Resultatet blir två förslag, som programmet bedömer som lika troliga: *skatorna* och *skatterna* (som presenteras i exempelmeningar). Observera också att olika former av samma ord kan tillhöra olika ordlistor: *näsan* finns i lilla listan, medan *näsorna* endast finns i den stora.

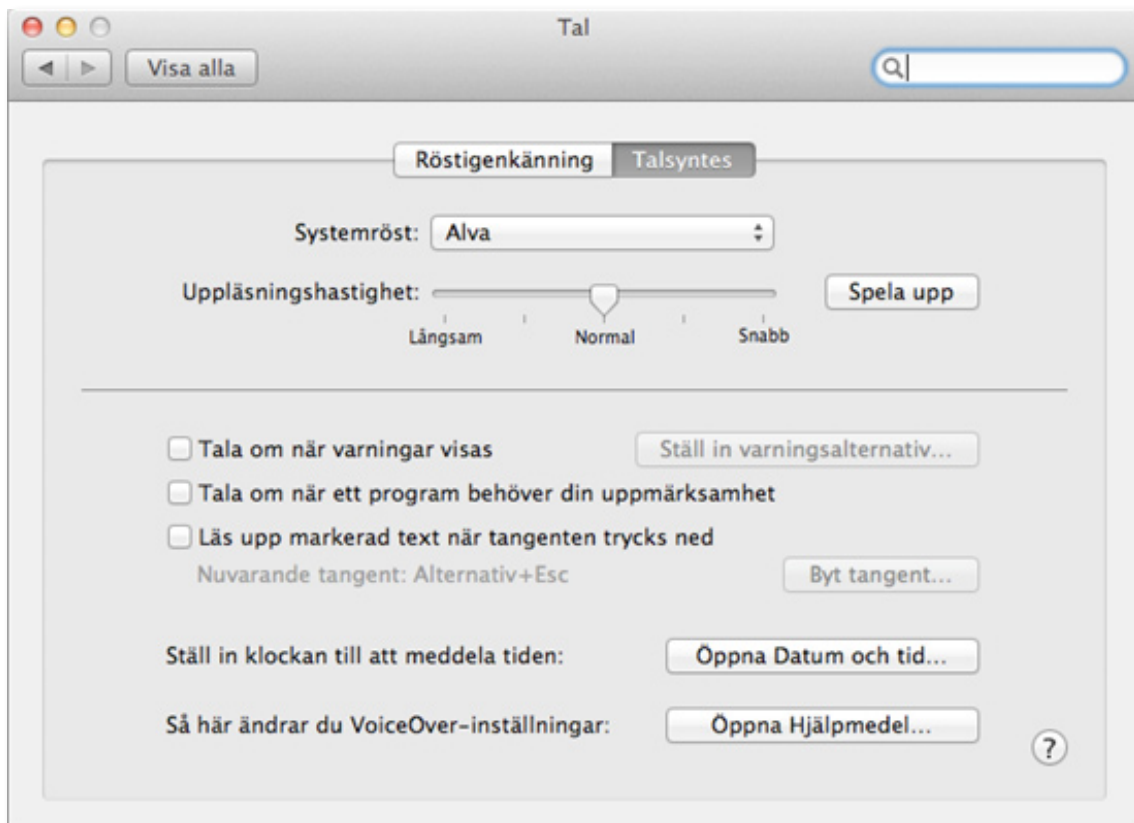
Om man jobbar med den lilla listan och upplever att man får dåliga rättningsförslag på ord som man tycker är självklara, kan det därför vara värt att prova att ändra till den större ordlistan. Prova gärna att experimentera med att se hur Stava Rex beteende förändras vid byte av ordlista!

Att använda talsyntes

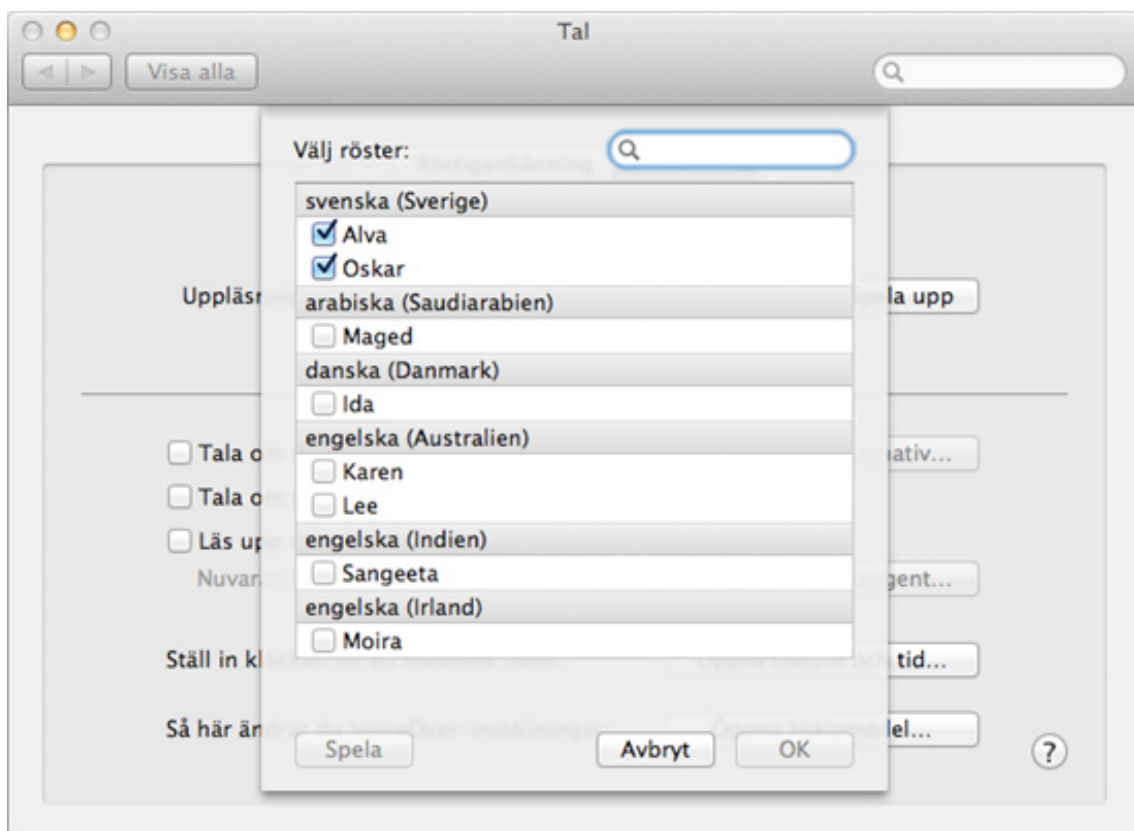
Stava Rex använder systemets talsyntes och inställningar för talsyntes görs i Systeminställningar och fliken Talsyntes. I Stava Rex finns knappen Prata som läser upp texten i aktivt fönster. Markerar en text är det endast denna text som läses upp.

I Mac OSX 10.7 Lion ingår en svensk talsyntes. För att aktivera svensk talsyntes gör följande:

1. Gå till *Systeminställningar*.
2. Välj *Tal* och därefter fliken *Talsyntes*.
3. Välj svensk röst (exempelvis Alva och Oskar) genom att klicka på *Systemröst*.

4. Är inte rösterna nedladdade kan man klicka på *Systemröst* och välja *Anpassa...* Markera de svenska rösterna och godkänn att systemet laddar ner rösterna. Välj därefter önskad systemröst.

Kortkommandon

När Stava Rex är aktivt kan följande kortkommandon användas.

⌘: (kommando+kolon) Starta systemets stavningskontroll.

⌘, (kommando+kommatecken) Starta inställningar för Stava Rex.

Pil upp Stegar uppåt i Stava Rex förslagslista.

Pil ner Stegar neråt i Stava Rex förslagslista. Om markerat ord är sista ordet i förslagslistan presenteras ännu ett förslag (motsvarar knappen **Fler förslag**).

Enter Markerat ord i dokumentet ersätts med ord från förslagslistan (motsvarar knappen *Ändra*).

Högerpil Gå till nästa rättningsställe i texten (motsvarar knappen **Nästa**).

Systemkrav

För att Stava Rex ska fungera krävs:

- Mac OS X 10.6 (Snow Leopard) eller senare,
- cd-rom-enhet,
- minst 8 Mb ledigt arbetsminne,
- minst 20 Mb ledigt hårddiskutrymme.

Första versionen av Stava Rex för Mac fungerar som fristående program tillsammans med

- Pages '09, version 4.0 eller senare.

För en uppdaterad lista över ordbehandlare som fungerar tillsammans med StavaRex för Mac, gå till www.oribi.se och klicka på Support/FAQ.

Avinstallation

För att avinstallera Stava Rex flyttar man både programmet Stava Rex och tjänsten Stava Rex till papperskorgen. Programmet Stava Rex finns i mappen Program och tjänsten Stava Rex, som heter StavaRexServer.service, finns i mappen System/Bibliotek/Services.

Licensvillkor och support

Stava Rex är ett registrerat varumärke och programmet är skyddat enligt lagen om upphovsrätt. Det är olagligt och straffbart att kopiera programmet av annat skäl än för att göra en egen säkerhetskopiering.

Support kring Stava Rex ges av våra återförsäljare eller av oss på Oribi AB i Lund, telefon 046-32 30 12 eller per e-post: support@oribi.se.

Stava Rex för Mac

Idé, programmering och handbok: © Oribi AB, 2005–2011, www.oribi.se, info@oribi.se

Illustrationer: Kristina Grundström. Grafisk formgivning: Helena Alvesalo. Layout: Karin Österlund.